

גליזון
באר
הקדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שופטים

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת שופטים - אלול

- א הכומח בה' חסד יסוכבנו - הכומח בה' ומיחל לחסרו יגדל שכרו בזה ונבא
- ב תמים תהיה - אמונה פשוטה וכמחון בתמימות בלי השכונות רבים
- ג כמה יתגאה ה' מוריש ומעשיר - ענוה הבאה מתוך האמונה כי כל אשר לו מן השמים
- ד איש לרעהו ומתנות - זהירות בבין אדם לחברו
- ה תקפו ונבורתו - חזק ותוקף רוחו של אדם מעמידים אותו על דרך טוב
- ו אני לדודי ודודי לי - הקרבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בימים אלו
- ז אדם ביקר ויבין - קנין יש לנו בזמני הקודש רק כשנכיר גדולתם
- ח חודש הרחמים - קבלת התפילות בימים הללו
- ט הנותן בים דרך - דרך התשובה פתוחה לכל יהודי א"כ מה מקום יש לייאוש
- י היתקע שופר בעיר - תקיעת שופר בחודש אלול

פרשת שופטים - אלול

לאור גדול. אכן, המשכיל יחזק אמונתו בה, כי אמונתו ותקוותו יחישו וימהרו את ישועתו.י.

ובך אמרו חז"ל (מנחות כט:): מאי דכתיב 'בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים' – כל התולה בטחונו בהקב"ה הרי הוא לו מחסה בעולם הזה ובעולם הבא.

ובן כתב ה'רכינו יונה' (בפירושו על משלי ג ו) עה"כ 'בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך', וז"ל... 'והוא יישר

הבוטח בה' חסד יסובבנו – הבוטח בה' ומייחל לחסדו יגדל שכרו בזה ובבא

בפרשתן (כ א) 'כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם'. כתב ה'רכינו יונה' (שערי תשובה שער ג, ל"ב) וז"ל. הוזהרנו בזה שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה, בענין שנאמר (תהלים פה י) 'אך קרוב ליראיו ישעו'... (עכ"ל), והיינו שעל ידי בטחונו בה' בעת הצרה - 'קרוב ישעו' לצאת מצרה לרווחה ומאפילה

א. וידע כי לעולם לא תמוט רגלו, ובקרוב יצא למרחב, ושמעתי בשם חכם אחד להוכיח מלשון הכתוב שאמר דוד המלך (תהלים צד יח) 'אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני', וצריך ביאור מהו לשון 'אם אמרתי' היה לו לומר 'אם מטה רגלי', אלא ביאורו כי בוודאי אינו באמת כן, אין זה אלא אמרתי מטה רגלי, שאף אם נראה לאדם שמטה ידו ורגלו אין זה אלא דמיון בעלמא ולעולם לא ימוט...

עוד אמרו לבאר, כמשל לילד קטן העומד ומבכה על 'משחק שעשועים' לגו (לעגא) ששיבר לו חברו, לעומתו עומד בחור הגדול ממנו בכמה שנים (ישיבה קטנה) ומצחק ממנו, למה תבכה, וכי על שטויות כאלו יש מקום לבכות וליילל, באותו מעמד יבכה בחור זה על שטויותיו שלו – שה'משגיח' גער בו וכיו"ב, אשר הבחור הגדול ממנו ישחק 'שחוק גדול' וכי לזו צרה ייקרא, אף בחור זה יישבר לבו בקרבו כש'שידוך' יפול וירד מסדר היום... ועליו ישחק האברך בעל משפחה, נו 'שידוך עולה שידוך יורד' התדע דאגת 'שלוש בית' מהי... 'גידול הבנים' מהו... הגדול ממנו יאמר, נו, וכי ידעת 'לשדך הבנים' מהו להשיא צאצאים מהו... וכך מנהגו של עולם ככל שעולה האדם בשנותיו ובמעמדו יזלזל ב'צרותיהם' של הקטנים מאתו... כיו"ב בא דוד המלך לומר לנו – ה' מה רבו צרי... הרבה מיני צרות עברתי בחיי, בבני חיי ומזוני, רודפים באו עלי להרגני נפש... מגלגול לגלגול עברתי, וזהו 'אם אמרתי מטה מטה רגלי' – אם אני שעברתי כל כך הרבה בחיי אני אומר לך 'מטה רגלי' הרי זה באמת צרה צרורה ל"ע, אעפ"כ תדע שאין מציאות בעולם שמטה רגלו של אדם כי בכל עת ובכל זמן, משפל מצבו חסדך ה' יסעדני...

לאידך אמרו, כי לעולם יש לאדם לישא עיניו לשמים, ואף אם השפיע עליו הבורא רוב טובה לא ישכח ולא יסיח דעתו מאין בא לו עזרו, כי הכל מן השמים... משלו משל לרופא שבא והתלונן לפני הרב, רבי, יושב אני בבית רפואתי ו(כמעט) אין איש דורש ומבקש לעזרתי, וכי לזה נעשיתי 'רופא' – לשבת באפס מעש... יעץ לו הרב, איעצך ויהא ה' בעזרך, בשעה שפונה אליך 'חולה' אל תתן לו 'תור' לאותו היום או למחרתו, אלא דחהו בג' ירחים... וכך יצא הקול ותעוף לה השמועה כי 'רופא מומחה' בשכונתנו – שהרי אין זמנו פנוי מהיום למחרת רק אחר המתנת זמן של ג' חדשים... ואף ממרחק ימהרו להזמין תור אצל המומחה הגדול... וכך הווה, עברו כמה חדשים והרב עצמו החל מרגיש שלא בטוב, מיד פנה אל מיודעו – הרופא הנ"ל, וקיבל תור לסוף ששה חדשים... אמר לו הרב, וכי גם לי אי אפשר לך לפנות מזמנך ה'יקר', זכור היטב ואל תשכח מי עשה אותך כל כך 'עסוק', הרי כל זה לא היה לך אלא בעצתי... והנמשל פשוט, עומד לו איש מבני ישראל, מתפלל ומתחנן על פרנסתו, ואכן, שמע ה' לקול תפילתו ובירכו בשפע ברכת שמים... תוך זמן קצר נעשה היהודי 'עסוק' וטרוד למעלה ראש, וכמעט שאינו נראה בביהכ"ס בעת התפילה, לזה אמרינן 'זכור ואל תשכח' מי עשה אותך כל כך טרוד ומוקף בעסקים, הלא אנכי ה', מדוע שכחת ממני לגמרי.

ב. וכבר ביארו על נוסח התפילה 'ולמלשינים אל תהי תקוה' ולאחר מכן מבקשים 'תעקר ותשבר ותמגר', ומדוע אין מתחילים מיד עם תוקף הבקשה 'ואת כל המלשינים תעקר ותשבר', אלא כי אכן זהו עיקר תוקף עונשם של המלשינים – שיאבדו את תקוותם בה', ובזה ממילא יהיה 'תעקר ותשבר', כי המאבד את תקוותו בה' אבד סברו ובטל סיכויו.

עיניכם, וכוה יחסוך מעצמו כל צרה ועקתא. וכך ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ עקב ד"ה שמע ישראל) את נוסח הברכה, 'בורא נפשות רבות וחסרונן' - שאנו מודים ומשבחים את הבורא על שברא אותנו, ומני אז ממציא לנו בכל עת כל אשר חסר לנו כדוגמת מים לצמא וכיו"ב. ולכאורה צריך ביאור, מה הודאה היא זו, וכי לא היה עדיף באם לא היה לאדם 'צימאון', וכלל לא היה נצרך וחסר לשתיית המים. ומבאר ה'חתם סופר', וז"ל. אבל האמת, זו היא עיקר טובת בריאת האדם, שלבך נברא בחסרון - כדי שיכיר את בוראו (ע"י שיחל אליו מתוך הכרה כי רק בידו למלאות מחסורו) ויעבוד את ה' ויזכה לשני עולמות, נמצא 'חסרוננו' יותר טובה לו מכל טוב. ולזה אנו מברכין 'ברוך הבורא נפשות רבות וחסרונם' (ושבה זה הוא) יותר על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי, כי עי"ז ברוך חי 'עולמים', זוכה לשני עולמים - בעולם הזה ימלא ה' כל מחסוריו, ואף יירש טובה וברכה

אורחותיך' שזולת שכר הביטחון שהוא גדול בשמים, תצליח במעשה ההוא שאתה עושה.

כיו"ב כתב רבינו בחיי' (ד"ה כי תועבת) בביאורו של פסוק 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', שבא לומר לאדם כשתהיה תמים, אזי תהיה עם ה' אלוקיך, כדוגמת הנאמר במשה רבינו ויהי שם עם ה' (שמות לד כח). וכאשר יזכה להיות עם ה' אזי יאיר עליו אור העליון כמו שנאמר (דניאל ב כב) 'ונהורא עימיה שרא'. ולמדך הכתוב הזה על מעלת מידת התמימות ועל גדול שכרה. וכן אמר דוד המלך (תהלים מא יג) ואני בתומי - ע"י שאתהלך בתמימות, תמכת בי ותציבני לפניך לעולם - שעל ידי התמימות עומד האדם כביכול לפניו קוב"ה לעולם.

באמת אמרו, אל ימתין האדם לעת צרה - אלא מתחילה בטרם כל, ירגיל עצמו להיות תולה עיניו למעלה אל השי"ת, וכדכתיב (ישעי' מ כו) שאו מרום

ג. הגר"א מווילנא זי"ע היה מספר בשבח מעלת הבטחון, ושלוות הנפש הבאה לו לאדם מכוחה, ומעשה שהיה כך היה, בימי גלותו של הגר"א איקלע לביתו של 'חוכר' אחד. והימים ימי סוף השנה, לכן שלח הפריץ לתבוע מעמו את דמי החכירה לשנה הבאה, היהודי שכלתה הפרוטה מכיסו השיב ריקם את פני השליח. מכיוון שכן חזר הפריץ להודיעו שליו פלוני משפט... אם עד יום זה לא יסלק היהודי את חובו הרי הוא ובניו ובני בניו מושלכים הבורה - בור ריק שאין בו כי אם נחשים ועקרבים. בכל אותו הזמן היו 'דיבורי' היהודי נסובים באמונת ה' ובהנהגתו והשגחתו על כל איש ובריה מברואיו, אף ביאר כי לא יטוש ה' את יצירי כפיו, ותמיד יעמוד לימינם לבל תמוט רגלם. ואכן, היהודי הילך ברחובה של עיר כאותו עשיר השוכב על חבילי זהב וכסף... אף לא נראתה כל דאגה וחשש בפניו, והיה נראה כאילו 'צרור הכסף' מוכן ומזומן לו בביתו, ואינו אלא ממתין עד שיעלה רצון לפניו להשיב לידי הפריץ את החוב ולכן אינו מפחד כלל מהפריץ הרשע ומרוע מעלליו. בהגיע היום המיועד לפורענות עדיין לא היה בידי היהודי את המעות ואף לא טרח להלוותן מרוב בטחונו האמיץ בהקב"ה, אלא פנה והלך בשלוות הנפש לבית הפריץ. בראותי את היהודי הולך בטוב לבב הלכתי אחריו לראות איך יפול דבר.

משהגיע היהודי אל בית הפריץ המתין מחוץ לחדרו של הפריץ עד שיוכל להיכנס אליו, לבניתיים יצא מהחדר איש נכרי שניגש ליהודי וסיפר לו, הנה באתי הנה להציע לפריץ איזה מסחר טוב, אלא שאחר דו"ד דרש הפריץ ממני סכום גבוה מידי על כן עזבתו לנפשו מבלי לעשות את ה'עסק', אמנם, אף בסכום זה עדיין העסק כדאי לי במאוד, אלא שמפאת 'עסקי כבוד' לא אוכל לחזור אליו ולחתום על העסק, על כן אבקשך שתואיל לשמש כסרסור עבורי ולשוב להציע את העסק בפני הפריץ, ואת שכרך לא אקפח, בתוך כך נתן אותו סוחר ליהודי סכום הגון, ונכנס לפריץ ופרע את כל הקפותיו. והיה הגר"א מפליא ומשבח את מעלתם של הפשוטים בעם באמונה ובטחון בתמימות...

ד. רבינו ניסים גאון מביא (בספרו 'ספר מעשיות' בד"ה אמרו חכמינו) מעשה שהיה בימי קדם באחד מעשירי היהודים, יום אחד התבונן העשיר בעצמו - הרי סוף כל אדם למיתה, ומה יישאר לי מכל עושרי ומרוב נכסי, הלא לא אקח עמי אלי קבר אפילו פרוטה אחת גרידא, נתייעץ עם יועציו וכה אמרו לו - חלק מממונך לעניים, ואז יהא זכות הממון לעלמא דאתא, אך הוא נשבע 'לא אתן מממוני כי אם למי שנתייאש ממצבו', והחל לתור ברחובה של עיר אחר איש שכבר הגיע לידי ייאוש, בכדי להעניק לו סכום נכבד ביותר ולהפכו לאיש עשיר בין רגע. כל חיפושיו אחר ה'מיואש' לא הועילו לו, כי כל עני שמצא סמך על איזה משען ומשענה, זה על דודו וזה על רעהו וכו'... עד שמצא מחוץ לעיר עני אחד היושב באשפתות המתכסה בבלויי סחבות ומחפש מה יאכל, שמח העשיר בלבו ואמר לעצמו, הנה בוודאי

היכולת ביד ה' להביא הישועה ואין מי שיעכב על ידו, לא כמי שמקווה לדבר שמסופק בו אם יגיע אם לאו, והתקווה הזאת תחוק הלב ותשמחהו, ולכן כתיב (תהלים לא כה) 'חוקו ויאמין לבבכם - כל המייחלים לה', וכתיב נמי (ישעי' מ לא) 'וקוי ה' יחליפו בח', כי הייחול לה' מחוק את האדם... התקווה והתוחלת אל השי"ת הוא דבר יותר מעולה מכל התהילות שישבח האדם להשי"ת, עכ"ל.

ולכל המתאוננים - מה לנו ולכל זה, והרי רחוקים אנו מהבורא במעשינו שאינם טובים, וכי אף לנו תאמר שיש לנו תפיסת יד ורגל בהשי"ת ע"י הסמיכה והבטחון בו... טעות גדולה בידם, כי אין כל שייכות וענין זה לזה, וכמו שאמר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (ה"ח נ"ד, תהלים לא ב ד"ה מה רב), וז"ל. ודע עוד, דמידת הבטחון אינו תלוי בזכויות - שאפילו אדם שאינו הגון, אלא שחיוק בטחוניו בה' - כח הבטחון מגן עליו, ומתחסד עמו השי"ת. וזוה מבוואר הכתוב (תהלים לג יח) 'הנה עין ה' אל יראוי

לעולם הנא כשכר על בטחוני וייחולו אל ה', ועל זה וודאי קא מברכינן.

בספר ה'עיקרים' (ח"ד מ"ט) הקשה היאך ציוונו הבורא לייחל ולצפות לו תמיד, הא כתיב (משלי יג יב) 'תוחלת ממושכה מחלה לב', והיינו שהתוחלת והציפיה יטרידו המחשבה, יתישו הכח ויחליאו הנפש, ואם כן האיך נאמר שהתקווה והתוחלת טובים הם למאמין, עד שיזהיר הנביא על זה כל כך, כדכתיב (הושע יב ז) וקווה אל אלוךך תמיד, וכן רבות בספר תהלים (כו ועוד). אלא, כי רק התקווה לדבר שהמקווה מסופק אם הוא יגיע או לאו תטריד הנפש לחשוב מחשבות כדי להשיגו, אבל התקווה לדבר שהאדם מובטח בו שיבוא כמו המקווה בליה שיבוא אור הבוקר - לא יטריד הנפש, אלא ישמחנה בהיותה משערת ומרגשת כבר מעתה את הטוב המיוחל בזה האופן ראוי שתהיה התקווה לה', שיהיה בוטח בו בטחון שלם שישלים תקוותו בלי ספק, כי הרי

זה האיש לאחר יאוש הוא, ונתן לו מאה דינרים, ויתמה העני מדוע נתת לי סכום גדול כזה יותר משאר עניי העיר, ויאמר לו כי נשבעתי שלא אתן כי אם לעני המיואש, מיד זעק עליו העני, הכסיל והטיפש מתייאש מטוב העולם, אך אני מבטחי בה' אלוקי - כמו שנאמר 'מאשפות ירים אביון' (תהלים קיג ז) ואין מעצור לה' להושיעני ולהעשיריני, ונוכח העשיר לראות שלעולם לא ימצא מיואש לתת לו כל כספו, אמר העשיר אלך ואטמין מעותי בבית הקברות עם המתים שכבר נתייאשו מהאי עלמא, וכן עשה.

לימים נהפך הגלגל על אותו עשיר, ונעשה לעני מרוד המחזר על הפתחים, עד שנזכר מהסכום האדיר אשר הטמין בבית הקברות, וילך ויחפור שם, תוך כדי חפירותיו מצאווה שוטרי העיר ולקחוהו אל שר העיר, בבואו לפני שר העיר סיפר לו ה'יורד' את כל דבר המעשה אשר הוא בעצמו הטמין את הממון, וכן תיאר את מזלו שנהפך עליו, ועל כן חפר בבית החיים ברצונו לשוב ליטול את הממון אשר יעמידנו על רגליו כבתחילה.

אמר לו שר העיר ואמר לו, התכירני, ויאמר לו היאך יכיר העבד את אדוניו, אמר לו השר אני הוא העני שמצאת באותו יום נובר באשפה, ועתה תראה האיך עליתי לגדולה... הוא הדבר אשר אמרתי לך שכל מבטחי ותקוותי היא אך ורק בה' אלוקי, ועתה ראה עד כמה הרווחתי בזכות אמונתי ובטחוני בהשי"ת.

ה. וכיצא בזה מתאמרא בשם הגה"ק הגרי"ז מבריסק זי"ע על הפסוק (תהלים לו ג-ד) 'בטח בה' ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה, והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך', שהפסוק השני מדבר על מדריגה גבוהה יותר בביטחון - שכל כך בטוח הוא בישועת ה', שכבר עתה הינו מתענג כאילו כבר באה אליו הישועה, ובזכות זה אכן ויתן לך משאלות לבך'.

ו. על פי זה מבאר את הפסוק (תהילים עא יד) 'ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתך', והרי א"א להוסיף על תהילות ה', כמו"ש (שם קו ב) 'מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו'. ובכלל הרי תהילות הללו הם 'בכל תאמר' (מגילה יח.), אלא, כי בהיותו מייחל לה' יתברך תמיד, הוא מוסיף (בעצם הייחול) על כל התהילות שאפשר שיהלל האדם את השי"ת. וכן אמר דוד המלך (תהלים סה ב) 'לך דומיה תהילה ולך ישולם נדר', והיינו ש'התקווה והתוחלת' לה' נחשבת כמו שעומד במובחר שבמקומות - בית המקדש, ומקריב קרבנות מובחרים שבקרבנות - 'קרבן נדר' שלא בא על חטא... ז. ואדרבה, כאשר יסמוך על הבורא 'סמיכה שיש בה ממש' בוודאי יעזרהו ה'. כמו שאמרו המושלים, לאדם הבא אל חברו ומבקש הימנו, שישמור על קופתו המלאה באבנים טובות ומרגליות בשווי גדול ופעמים שחברו יסרב לקבל על עצמו 'שמירה' כזו, שכן מה לו ולצרה הזאת - להתחייב באחריות על סכום גדול כל כך. אך באם ה'מפקיד'

איתא מהרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ויקרא ג ט, הובא כאן) על פסוק זה - 'תמים תהיה עם ה' אלקיך' ובתרגום שלים תהי. (כיו"ב אמרו בזה"ק בפרשה זו, ח"ג יב): והנה ברש"י פירש 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות'. כלומר שלא ידאג בחקירות ועצות על דאגת מחר. ודאגה בלב איש ישיחנה - יסיה דעתו ממנה (ע"י סוטה מב:), וברוך ה' יום יום, (והוא) משל לתינוק שאביו מאכילו ומשקהו - כלום ידאג על יום מחר הלא בטוח הוא אשר רחמי אב על בנו, וכמו שמפרנסו היום כן בוודאי גם למחר, ומשליך כל יחבו על אביו מבלי לחשוב מאומה, על אחת כמה וכמה (על) אבינו מלכנו אב הרחמן, הון ומפרנס את כל העולם כולו בטובו, צריך שיהיה האדם בעיני עצמו כילד קטן לפניו, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קלא ב) אם לא שותי ודוממתי נפשי כגמול עלי אמו וגו'. וכערך שמהלך עמו בתמימות ומצפה לו אינו חוקר מאומה, ומשליך על ה' יחבו, כן הוא באמת 'יבלבלחו'.

ובשיהלך בתמימות - מבלי 'חשבונות רבים' אשריו ואשרי חלקו, כי חייו שלוים ושקטים - על מי מנוחות ינהלני. ויבין מתוך תמימותו כי כל דאגותיו יתירות הם - שהרי הוא ב'די' הקב"ה, ומה לו לדאוג, אז ימלא שחוק פיו ולבו רינה, והאמונה יחד עם השמחה יריקו עליו שפע רב מכל העולמות.

למייחלים לחסדו, דלכאורה צריך ביאור, שהיה לו לומר הנה עין ה' אל יראיו 'מייחלים לחסדו' ולא 'למייחלים לחסדו'. אלא, שאכן כוונת הכתוב לחלקם לשניים, א'. יראיו, ב'. מייחלים לחסדו, ואם היה אומר המייחלים לחסדו, היה מקום לומר, הנה עין ה' אל יראיו שהם המייחלים לחסדו, אך מי שאינו 'יראיו', אף אם מאמין בבוראו ומייחל אליו לא יזכה שיהיה עין ה' עליו, על כן אמר למייחלים, לומר שכאותה המידה ש'עין ה' אל יראיו', כך 'עין ה' למייחלים לחסדו' - בכל מצב שהם, אף אם עדיין אינם נכללים בכלל 'יראיו', אם רק מאמין האדם בה' אלוקיו באמונה פשוטה, וזכה שתהיה 'עין ה' פקוחה עליו לשמרו מכל משמר לטוב לו בזה ובבא'.

תמים תהיה - אמונה פשוטה ובטחון בתמימות בלי חשבונות רבים

בפרשתן (יה יג) תמים תהיה עם ה' אלוקיך, וברש"י 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו'. כאן למדנו ארחות חיים - כי זוהי הדרך נלך בה - אמונה פשוטה בלא שום חקירות ודרישות. כמו שאמרו חז"ל (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' (חבקוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה, ולכן כפל רש"י הקדוש תיבת 'תמימות' - כי זה כל האדם.

משליך לידי חברו את חבילתו, ומיד בורח ממנו ובעודו בורח הינו זועק אליו אצה דרכי לרכבת הבורחת ממני בעוד רגע קט, הרי וודאי שבלית ברירה יקבל עליו את השמירה. כך, אשרי המאמין שמשליך על הקב"ה את כל יחבו - ואינו משאיר בקרבו אפילו דאגה קטנה, וודאי יקבל על עצמו בורא עולם לשאת אותו ואת כל משאו עליו, ואז ירווח לו בזה ובבא.

ח. טעם לשבח נתן הרה"ק מקאצק זי"ע (שש"ק פר' שופטים) מדוע נכתבה האות ת' בתיבת 'תמים' תי"ו רבתי, לרמז, כי יש בתוכה מקום לכל הרוצה ליכנס, וכל הרוצה יבוא להיכנס בכלל התמימים ובצל כנפיה יחסיון (לבד מבעל גאוה - שמחזיק עצמו גדול יותר מהתי"ו), ולא די בהבטה בעלמא אלא יכנס בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו תחת צילא דמהימנותא, להאמין בכל המתרחש עמו שהוא בהשגחה פרטית מעם הבורא יתברך שמו.

עוד רמז בה ה'בעל הטורים', וז"ל, תי"ו גדולה - שאם תלך בתמימות כאילו קיימת מאל"ף עד תי"ו.

ט. כה הביא בספר 'שיח זקנים' (ח"א עמ' ע) בשם הרה"ק מסקווירא זי"ע שתמיד דרכו של רש"י לקצר וכאן האריך - לרמז ולהדגיש על התמימות.

י. כל עבודת חודש אלול עיקרה מתוך שמחה, וכפי שהמליצו שאלול ר"ת לעבעדיג און ווייטער לעבעדיג (להיות בשמחה יותר ויותר), כי על האדם לשוב אל בוראו בשמחה ובטוב לבב.

כשנשאל הגה"ח ר' יעקב קאזליק זצ"ל מה חובת האדם בעולמו בחודש אלול, ענה ר' יעקב, עלינו לשמוח שמחה רבה, כי הצלחנו ללכוד את הגנב (כשכונתו על היצר הרע), ואף אנו נענה אבתריה שאף אם עדיין לא לכדנוהו, ואינו תחת ידינו, מכל מקום על ידי השמחה נוכל לו...

יתב"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לברו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, אין לו לאדם משלו כלום – כי כל קניניו אינם אלא 'פקדונות' מידי הקב"ה לידו... אף 'מעלותיו' הנכבדות לא השיג אדם בכוחו אלא מתנת שמים המה... אז ייאבד ממנו כל טעם וחשק להתגאות, וכלשון ה'רמב"ן, 'ובמה יתגאה לב האדם. אם בעושר - ה' מוריש ומעשיר'. ואם בכבוד - הלא לאלוקים הוא, שנאמר 'והעושר והכבוד מלפניך, ואיך מתפאר בכבוד קונו. ואם מתפאר בחכמה - 'מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח'. נמצא, הכל שווה לפני המקום, כי באפו משפיל גאים, וברצונו מגביה שפלים, לכן השפל עצמך וינשאך המקום יי, עב"ל.

הנה, כתב ה'חוקוני' בפסוק זה, עפ"י דבריהם ז"ל (פסחים פו:): 'הרבנות מקברת את בעליה, נמצא שבעליית

במה יתגאה ה' מוריש ומעשיר - ענוה הבאה מתוך האמונה כי כל אשר לו מן השמים

בפרשתן (ז' כ) לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל, למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל. כתב ה'רמב"ן ז"ל. נרמז בכאן בתורה איסור הגאות, כי הכתוב ימנע את המלך מגאות ורוממות הלב, וכל שכן האחרים שאינם ראויים לכך. (ולא דיבר הכתוב במלך אלא מאחר שהוא ה)ראוי להתרום ולהתגדל (אעפ"כ) יזהירונו להיות לבבו שפל ככל אחיו הקטנים ממנו. כי הגאווה מידה מגונה ונמאסת אצל האלוקים אפילו במלך, כי לה' לברו הגדולה והרוממות, ולו לברו התהילה וכו' יתהלל האדם... י"א

ומהי הדרך לבוא לידי ענווה זאת (לא רק למלך אלא לכל איש ואיש בדיליה), גם זאת מצאנו בדברי הרמב"ן ב'אגרתו' - כי כאשר יתבונן האדם ב'אני מאמין' שהבורא

ובזכות השמחה יצליח בכל דרכיו, כפירושו של הרה"ק ה'ייטב לב' (פרשת שמות ד"ה ויקם מלך חדש) את הכתוב בפרשת ביוצאי המלחמה (כ ב-ד) 'והיה כקרבכם אל המלחמה [לשון שמחה היא] ונגש הכהן ודבר אל העם... כי ה' אלוקיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם', הזהירה תורה שבצאתם למלחמה יהיו שרויים בשמחה, ונתן הכתוב טעם לדבר - 'כי ה' אלוקיכם ההולך עמכם'. והרי אמרו (שבת ל:): 'אין שכינה שורה לא מתוך עצבות... אלא מתוך דבר שמחה של מצוה'. נמצא שבכדי שיקויים בו ה' אלוקיכם ההולך עמכם להלחם לכם להושיע אתכם [בגשמיות וברוחניות], עליו להיות שמח וטוב לב.

יא. הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע מתמה (עקב, ליקוטים) מדוע הבין ה'רמב"ן שכאן כתיב לאו על הגאות, והרי כבר כתיב במק"א (ח יא-יד) 'השמר לך פן תשכח וגו' ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך', הרי שכבר הזהיר הכתוב ב'פן' שהוא 'לאו' (עירובין צו). שלא ירום לבבו ולא נתגאה בכוחו ובמה שיש לנו, ומדוע הוסיפו כאן אזהרה על הגאווה, עיי"ש מה שהאריך.

בדרך משל תירצו. משל לגבאי בית המדרש אשר חלף בסמוך למקומו של הרב דמתא בשעה שהיה רכון באמירת וידוי, ושמע שהרב מתודה על עוונותיו בקול בוכים ומחלה את פני חנון המרבה לסלוח... אשמנו... בגדנו... גזלנו... אמר הגבאי אל לבו, אם כן, אפסיק מל'כבד' אותו בכבוד גדול כ"כ... בהגיע יום השב"ק לעת 'קריאת התורה' קרא הגבאי ל'שישי' (אותה עליה השמורה בדרך כלל לרב ביהמ"ד) לאדם אחר מתוך הקהל, הרב שלא ידע מה יום מיומיים רמז לגבאי מיד באמצע קריאת התורה כי לא נהג כשורה. ואכן מיד אחר התפילה הטיח בו דברים - מה ראית לבזות את הרב בבזיון גדול כגון דא, התנצל הגבאי ואמר, הלא אנכי לבד שמעתי אותך מתודה לפני המקום שחוטא ופושע הנך ושבע תועבות בלבך, ואיככה אוכל לכבדך מאחר ושמעתי שכזאת וכזאת עשית... גער עליו הרב, את הוידוי לא אמרתי אלא כלפי הבורא ית' אשר הוא גדול ממני לאין ערוך, הקל הגדול הגיבור והנורא קל עליו, ולעומתו ית' איני אלא חוטא ופושע. אבל לעומתו של אותו יהודי שכיבדת אותו ב'שישי' אני חשוב ומכובד עשרת מונים, אלף פעמים ככה...

על פי זה תתורץ קושיית ה'שפת אמת' באופן נפלא, שאכן שני אזהרות ישנם בגנות הגאווה. האזהרה הראשונה מתייחסת בין האדם לקונו השמר לך פן תשכח את ה' אלוקיך... ורם לבבך ושכחת את ה' אלוקיך... שלא יתגאה האדם בלבבו בינו לבין קונו אלא יבין וישכיל שאין לו מאומה משל עצמו, אלא הכל מאתו ית'. ואזהרה השנית באתה להזהיר את האדם מפני הגאות באנשים הפחותים מערכו, שאף על אלה לא יתגאה, ואף המלך שהוא הנבחר בעם ישמור על לבו בשפלות וענוה וישמר לבלתי רום לבבו מאחיו...

יב. אומרים משם הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע 'מי שמקבל את הקב"ה כמו שהוא, אף הקב"ה מקבל אותו

בו הכלל 'הרבנות מקברת את בעליה', למען יאריך ימים על ממלכתו ויזכה לחיים ארוכים ושלווים. כי אפלתו, הצלתו.¹⁰

איש לרעהו ומתנות - זהירות בבין אדם לחברו

בפרשתן (כ ה-ו) 'ודברו השוטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חיללו, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה'. וברש"י פירש על הכתוב באיש אשר ארש אשה ולא לקחה פן ימות - שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות, וצריך ביאור, מדוע כתב רש"י דבריו הללו דייקא במי שארש אשה ולא אצל הבונה בית חדש או נטע כרם (הכתובים תחילה). ומבאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, כי עפ"י אמת יש עצה אף לאלו שבנו בית ונטעו כרם - אם חשקה נפשם לצאת למלחמה (כרצונם כי עו לזכות למות על קידוש ה', כמו שאמר ה'מגיד' לבית יוסף 'אם תזכה תמות על קידוש ה', עיי' מגיד מישרים פר' מקץ מהדו"ק), ומהי עצתם - יפקיר 'בעל הבית' את ביתו החדש או את כרמו, ומותר לו לצאת למלחמה, אף זה אשר ארש אשה ולא לקחה יבוא ויאמר הרי אני מגרש את האשה ומעתה אצא למלחמה.... וכל זה כדי שיוכל למות על קידוש ה', אדם כזה אכן 'כדאי הוא שימות', כי מסירות נפשו כזו הבאה

האדם לגדולה ולשררה נצרך הוא לברכה מיוחדת שלא יבוא ח"ו לקוצר ימים. ומטעם זה נהגו להכריז 'יחי המלך' בשעה שמעמידין מלך (עי' מלכים א יד וברד"ק שם). שמברכין את המלך הזוכה בשררה ורבנות שיחיה לאורך ימים ושנים י. לפי האמור לעיל יש להוסיף ולומר - אם יכיר שכל גדולתו והשררה איננה שלו אלא במתנת שמים יינצל מכל זה יי. ומפורש אמרו חז"ל (סנהדרין צב.) 'אמר רבי אלעזר, לעולם הוי קבל וקיים', ופירש"י 'הוי עניו ותחיה, עשה עצמך אפל ושפל' (כלומר, כשתברח מן הכבוד תזכה להאריך ימים). עוד שם בגמרא 'אמר רבי זירא, אף אנן נמי תנינא, בית אפל אין פותחין לו חלונות לראות נגעו', כלומר, כי הלכה פסוקה שכאשר יש 'נגע צרעת' בבית אין הבית טמא עד שיראנו הכהן ויכריז 'טמא', מעתה, אם בא הכהן לראות את הנגע וחושך שורר בבית כיוון שבנאוהו בלי חלונות - אין מזקיקין את בעל הבית לפתוח חלונות בקיר הבית להאיר את פני הבית ולראות את הנגע, אלא הבית נשאר בטהרתו, כיו"ב לדידן, המאפיל את עצמו ואינו מתגאה, יירש טובה וברכה באריכות ימים, וכמאמרו של רש"י שם (על 'בית אפל') 'נמצא שאפלתו - הצלתו'.

השתא יבואר הכתוב כמין חומר, שהתורה מזהירה את מלך ישראל לבלתי רום לבבו מאחיו... שלא יתגאה בלבבו אלא יאפיל את עצמו וישפיל את עצמו והנהגתו תהיה בענווה נכונה. על ידי כן לא יחול

כפי שהוא', שמי שמקבל עליו את אמונתו של הבורא, ואינו מערער על בוראו מדוע עשה עמו כך וכך, אף הקב"ה אינו מדקדק במעשיו יותר מדי ומשפיע עליו שפע ברכה והצלחה לאורך ימים ושנים.

יג. י"א שלכן נוהגים ישראל עם קדוש, להוסיף בהזכרת כל צדיק וגדול - 'שליט"א', מכיוון שהלה זכה מן השמים לכתר הרבנות, יש לברכו שיאריך ימים על ממלכתו.

יד. כעין זה מצינו ב'זרע קודש' להרה"ק מראפשיץ זי"ע (ויצא ד"ה עי"ל), 'שמעתי בילדותי שהרוצה להיזהר מליתן עין רעה בתינוק יסתכל למעלה, ולדעתי אמר זאת איזה צדיק בחכמתו, כי היזק ה'עין הרע' יבוא כאשר מתמיה האדם על איזה דבר נאה או גדולה בחבירו, בממון בבנים או בגבורה, שבתמיהתו זו, הוא עוקרו משורשו - הבורא יתב"ש, כי הדבוק בשורש אינו מתמיה על ההצלחה, שהרי אין כל מקום לתמוה על 'גדלותו של הבורא', ובזה שנושא עיניו למרום, מחבר הוא את הדבר לשורשו ושוב אין מזיק לו כלום.

טו. רמז נאה אמרו לכך שהמשפיל ומאפיל עצמו מכונה בשם 'ענו', כי רמז יש בכך שאין עין הרע שולטת בו ואינו ניזוק אלא חי את חיי ארוכים ונעימים. כי תיבת 'ענו' מורכבת מאותיות ע' נ' ו'. ע'נייים - כי מי שהוא עניו אין עין הרע שולטת בו (ה'חיד"א' בספרו 'דבש לפי מערכת ע', ענוה). 'לונין - דגים (נונין ורחשין), כי הרי הוא משול לדגים, באשר 'דגים שבים מים מכסין עליהן ואין עין הרע שולטת בהם' (ברכות כ.). ו'וי העמודים - דאמרו (סנהדרין כא.): 'ווי העמודים - מה עמודים לא נשתנו אף ווים לא נשתנו', ורומז שאינו משתנה זה המשפיל רוחו והוא קיים לאורך ימים ושנים.

דער פרשה קוואַל - שופטים - אלו

ז

ואכן, הניגוש למערכות המלחמה מתוך הכרה וכטחון גמור שיצליח עמוד בקשרי המלחמה יצליח... אף אם אינו סומך אלא על זכות 'קריאת שמע' בלבד... אף ברוחניות הדברים אמורים, הניגוש למלחמתו עם היצר מתוך חשש ופחד – רתת ובעתה מובטח הוא שיכשל במלחמה... לאידך, בכטחון העז יתגלו בו כוחות אדירים וינצח במלחמה. וז"ל ב'שיח שרפי קודש', אם האיש חזק הוא ואמיץ לבב שמשום זכות ק"ש בלבד שיש בידו השי"ת יציל אותו ונדול בטחוןו כ"ב אז וודאי הוא כדאי להנצל, כי באמת אין לו שום יראה - מפני חוזק בטחוןו שבזכות קריאת שמע יציל אותו השם יתברך אבל מי שאינו חזק בנפשו שמשום קריאת שמע בלבד יציל אותו השי"ת, והוא 'הירא ורך הלבב' מוכרח לחזור מעורכי המלחמה אלא אם כן הוא נקי מכל עבירות, והבן".

אני לדודי ודודי לי – הקרבה שבין ישראל לאביהם שבשמים בימים אלו

איתא בתשובות מהרי"ל (תשובה ל"ג) אודות הרוצה להוסיף בערב ר"ה מחול על הקודש - ולקבל על

לו על חשבון יהודי אחר - שמגרש את האשה עבור זה, אינו בכלל הקדושה¹⁰.

תקפו וגבורתו - חוזק ותוקף רוחו של אדם מעמידים אותו על דרך טוב

בפרשתו (כ ג-ה) נתבאר כל סדר יציאת בני ישראל למלחמה, ואופן הכרזתו של ה'משוח מלחמה', ושם נאמר 'שמע ישראל אתם קריבים היום למלחמה על אויביכם... וברש"י הביא מדברי חז"ל (סוטה מב.) אפילו אין בכך זכות אלא קריאת שמע, כדאי אתם שיושיע אתכם, וצריך ביאור טובא שהרי מיד בסמוך נאמר באותה פרשה 'מי האיש הירא ורך הלבב' ודרשו חז"ל (שם מד.) זה המתירא מעבירות שבידו - והיינו שח בין תפילין של יד לתפילין של ראש... נמצא שבעבירה (קטנה) כזו כבר מסוכן הוא לעמוד במלחמה, וסותר לדבריו שדי בזכותה של קריאת שמע להצילו מכל רע.

וביאר הרה"ק מקאצק (שש"ק סוף שופטים) כי ה'יסוד' הנצרך להצלחה וניצחון במלחמה הוא שיגש אליה ברוב עוז ותעצומות – והעיקר שלא לפחד כלל,

טז. בפי העולם שגור לומר, שבחודש אלול אף דגים שבים זוחלים ורועדים מאימת הדין. בטוב טעם ביאר כ"ק האדמו"ר ממאדז'יץ זצוק"ל, עפ"י דברי הגמרא (ע"ז ד.) המבארת מה פרנסתם של דגים שבים, גדול בולע את הקטן, ש'מאכלם' של הגדולים – לאכול את הדגים הקטנים והחלשים מהם... ואף שזוהי פרנסתם עפ"י הסדר שהעמיד להם הבורא יאחזון רעד בבוא אלול... ומהם נלמד אף מי שיש בידו לומר שלצורך פרנסה וכדו' עליו 'לבלוע' את חברו, הרי שבבוא ימים הללו חיל ורעדה יאחזון.

פעם הורה הרופא להרה"ק מסאטמאר זי"ע (ואותו היום ערש"ק היה) כי לרגל חולשת הרבי עליו להמנע מעריכת שולחן בליל שב"ק, ואף הרבנית שחששה לשלומה הסכימה לדברי הרופא. לעומתם נענה הרבי ואמר, בעזהשי"ת אערוך את השולחן כמנהגי. אך הרבנית עשתה מעשה... מכיוון שידעה שהרבי מקפיד מאד לקדש ולאכול סעודתו אצל 'נרות השבת', הדליקתם בפנים הבית ולא בביהמ"ד, כדי שיהא הרבי מוכרח לקדש ולאכול סעודתו בבית... בליל שב"ק כשעמד הרבי לצאת את הבית לתוככי ביהמ"ד לעריכת שולחן הטהור... אמרה לו הרבנית, אנה ילך הרבי – הרי הנרות דולקים בתוך הבית... מיד נעמד על עמדו כמה רגעים בהשקט ובנחת, לאחר מכן נענה ואמר – ב"ה איך האב אויסגעפירט... (ב"ה עמדתו במשימתו), שאלה אותו הרבנית – למה מתכוון מר, אמר לה 'שניצלתי, ולא כעסתי ואפי' לא בקפידה קלה'...

וכך ענה הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע כששאלוהו מדוע מקרב את איש פלוני, והרי הוא מאלו שאמרו חז"ל 'מותר לשנאתו', א"ל הרה"ק הרי אני מקיים 'קדש עצמך במותר לך'...

יז. רמז לה הגה"צ רבי יעקב מאיר שעכטער שליט"א שהנה הסט"א נקראת 'כלבין דחציפין', לרמז לנו את דרכי המלחמה עמה, שעלינו לנהוג עמהם כמנהגנו עם הכלב, כי מדרך העולם – כשמוצא האדם עצמו כנגד כלב נובח וצורח, לא יראה מורך בלבבו, כי אם יתחיל לברוח ממנו, אף הכלב ישיב לו כן, וירדוף אחריו... אולם אם יעמוד כנגדו בקומה זקופה ללא כל פחד, ימלא הכלב פחד ויברח מהאדם כל עוד נפשו באפו. כיו"ב ממש הוא לענין הסט"א יצה"ר וחיילותיו, אם נאזור עוז ותעצומות כנגדם ולא נעמוד כנגדם רועדים כעלה נידף, יברחו כולם וירווח לנו.

בענין זה סיפר הגה"ח ר' מענדל פוטערפאס זצ"ל, שפעם נשלחה קבוצה מחיילי הצאר (ניקולאי) להלחם באויב, וכך הייתה דרכם, ביום היו נוסעים במסעם ונלחמים בכל כוחם, ובלילה היו שותים לשכרה כדרכם של גויי הארצות עד

גם הם לא יכנסו בלא קביעת זמן ורשות קודם לכן, ולכך דומה חודש אלול שהננו יוצאין להקביל אור פניו ית' בשדה - כשעדיין לא נתיישב על כסא הדין, וביד כל אחד לפעול אצלו כל משאלות לבו.¹

יודע כי הימים ימי אחוה ורעות - זמן התקרבות בין ישראל לאביהם שבשמים, וכן רמזו הקדמונים (הובא באבודרהם תפילת ר"ה, וכן המהר"ח 'אור זרוע' סי' לב) בתיבת אלול שהוא ר"ת אני לדודי ודודי לי. כי בחודש זה נגלית אהבתו העצומה של אבינו שבשמים אלינו בניו עם קרובו.²

כתב הרה"ק בעל ההפלאה זי"ע (פנים יפות אחרי באמצע ד"ה ביד איש עתי) שהנה חז"ל (ר"ה יח) דרשו על הכתוב (ישעיה נה ו) 'דרשו ה' בהמצאו' אלו עשרת ימים בין ראש השנה ליום הכיפורים, אך יש זמן נעלה יותר,

עצמו קדושת יום טוב קודם השיבה, ומסיק שלא יקדש 'קידוש היום' קודם צאת הכוכבים, כדי שלא יאמר 'מקדש ישראל ויום הזיכרון', ויתחיל את 'יום הדין' קודם זמנו, ואפשר להעמיס בדבריו שלא ימעט מימי ה'רחמים' של חודש אלול, ודי בהערה והארה זו...

הרה"ק 'בעל התניא' זי"ע תמה (ליקוטי תורה, פר' ראה ד"ה אני לדודי) אחר שיש בימי אלול התגלות י"ג מידות של רחמים, כבשבתות ומועדי השנה, אם כן, מדוע לא תיקנו לחוג את כל החודש כיום טוב? ומבאר על פי משל למלך רם ונשא אשר קבע לו זמן לבקר בעיר, והנה כל עוד שהמלך בדרכו יש ביד כל אחד לצאת להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בספר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם. אך לאחמ"כ משנכנס לארמונו נסגרים השערים וכבר אין ביד כל אחד להיכנס לפני ולפנים לקבל את פני המלך כי אם השרים החשובים, ואף

שנפלו ארצה בשינה מתוך שכרותם, בבוקר היו קמים וממשיכים במלחמתם, וחוזר חלילה. פ"א שתה אחד הגויים מבני בניו של לוט יתר על המידה באופן נורא, כשהשכימו חבריו להמשיך בדרכם, היה הלה עדיין שקוע היטב היטב בתרדמת שכרותו ולא הצליחו חבריו לעוררו, הללו שאצה להם הדרך הניחוהו לנפשו והמשיכו בדרכם, וכך ישן לו החייל עד הלילה הבא לאחריו, משקם החייל מצא א"ע בודד במקום חשוך, ובקושי הבין היכן הוא ומה מעשיו כאן. מה עשה, אותו הלילה ליל שבת היה, ע"כ נכנס לאחד מבתי היהודים ומצא קדירת הטשולנט שהוטמנה מבעו"י כשהיא רותחת ומבעבעת, עלה הריח באפו, מילא בכליו הניחם על גבי סוסו והחל ממשיך בדרכו, הסוס שנכווה בגבו מבעבוע הטשולנט החל 'לנוס' ולברוח כל עוד נפשו באפו במהירות עצומה, ובתוך שעה השיג את בני קבוצתו, ועדיין רתח הטשולנט ע"ג, לכן לא הסכים הסוס לעצור, המשיך במרוצתו הטרופה עדי הגיעו לגבול האויב.

מרחוק הבחינו חיילי האויב שמתקרב אליהם סוס דוהר ברדיפה טרופה - באומץ וחוזק - בכח על טבעי, נבהלו עד עמקי נשמתם ונסו על נפשם, בחשבם אם אינו מפחד ואינו חושש להכנס בקרב מחננו - מי יודע אלו מוקשים וכלי זיין יש לו על גביו, ובזה תמה המלחמה ללא כל הרוגים...

יח. הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע אמר ('אמרי פינחס' החדש, חודש אלול אות תכ"ז) שאף שאיתא מהאר"י הקדוש (שער המצוות פ' ואתחנן) שאין לומר 'מקרא' בלילה (ובכלל זה ספר תהלים), מכל מקום בחודש אלול מותר לומר תהלים בלילה. ואפשר לומר כי הטעם שאין אומרים תהלים בלילה מכיוון שבלילה שורים 'דינים', אבל חודש אלול כל כולו רחמים ורצון. יט. בשם הגה"ק ה'חפץ חיים' אמרו, מעשה בעני מסכן שהיה מהלך ומשרך רגליו בצידי דרכים כשתרמילו הכבד על כתפו, עבר שם עשיר אחד במרכבתו ההדורה, נכמרו רחמיו על העני המהלך ברגליו, וקרא לו לעלות על מרכבתו, וכך יוכל ליתן מנוחה לרגליו היחפות והעייפות, במשך דרכם ישב העני בפנינתו בהשקט ולא דיבר אפילו מילה אחת עם מיטיבו העשיר. ברדת העני ראוהו ידידו וקידמוהו לשלום, אחר שאלוהו - האם דיברת איזה שיחה עם העשיר הלזה, אמר להם, לא ולא, אמרו לו - הרי זהו הקיסר יר"ה בכבודו ובעצמו, ואליו היית מתחבר ומתקשר עמו באיזה דרך ואופן הרי לך 'קשר' זה טובה לכל ימי חיך... נענה ה'חפץ חיים' ואמר, מסכן זה לא ידע כי היושב לצידו הוא הקיסר המקרבו בקירבה מופלגת ומעלהו לעגלתו, אבל אנו הרי יודעים אנו את ה'סוד', שבימים אלו נמצא כביכול הקב"ה עמנו - אני לדודי ודודי לי - אל נהיה כאותו עני מסכן, הבה נתחבר בקשר אמיץ לכל יכול ויהיה 'קשר' זה לטובה לנו לכל השנה הבעל"ט. (עיי' משלי הח"ח נא, באופן אחר, במי שהיה מחויב ראשו למלך, והמלך היה נוהג אחת בשנה ללבוש בגדי 'איש פשוט' ולסובב במדינה, באותה השנה כשהגיע זמן המלך לעשות כן התאכסן באכסניית ה'מחוייב' הנ"ל, ומרט שערות ראשו כשנדע לו כן רק לאחר שעזב את המלך את ביתו).

(הנכרי) כי אם בדיל גרידא, אם בן לא נעשה 'בעלים' כי אם על 'בדיל', והודה לו רכינו תם.

והוא חודש אלול - שעליו רמז הכתוב 'קראוהו בהיותו קרוב', ו'קירבה' גדולה יותר מ'המצאו'.

מבאן למד הרה"ק מאיז'ביצא זי"ע (הובא ע"י נכדו, עיי' קובץ תלפיות א(ב) עמוד 430) לענינו בחודש אלול ושאר זמנים גדולים, אם האדם מכיר בכח הימים שהוא חודש הרחמים והסליחות, והוא 'מתנה טובה לבני ישראל', ויודע את אשר לפניו שבכוחו לפעול בימים אלו לעצמו ולכל עם בני ישראל שנה טובה ומתוקה שנת גאולה וישועה, נחשב הוא כבעליו של רכוש אדיר זה, אך אם אינו מכיר ויודע את כל זאת (או עושה עצמו כאינו יודע), נחשב כמי שיש ברשותו אך ורק 'בדיל' ששוויו פרוטות מועטות ותו לא מידו, ועלינו לזכור בכל רגע ורגע בחודש זה 'חטוף ואכול חטוף ושתה' כי מי שטרח בערב שבת הוא יאכל בשבת. הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע כותב במכתב התחזקות (משנת תרכ"ה, שפ"א ליקוטים), 'אהובי ידיד נפשי, ראש חודש אלול אין מן היושר לישן בשינת ותרדימות העולם הזה ובלי ספק בזמנים כאלו יש התעוררות מן השמים אל האדם גם כן, אולם צריכים לפתוח פתח. ולדין ייאמר מי הוא זה ואי זה הוא -

אדם ביקר ויבין - קנין יש לנו בזמני הקודש רק כשנכיר גדולתם

על כל איש מישראל להבין ולהכיר בגדולת הזמנים, וכדמצינו בהגהות אשר"י (ב"מ פ"ב ס"ט) מביא מעשה בשניים שבאו אל רבינו אליעזר ממיץ (בעל ה'יראים') שידון את דינם, ומעשה שהיה כך היה, אחד מהם קנה מנכרי 'בדיל' (מין מתכת זול מאד) בכדי להטיח בו את גגו, ולבסוף נמלך ומכר את כל הבדיל לחבירו, בעת שלקח הלה את הבדיל לכסות את גגו, מצא שיש תחת הבדיל 'כסף חי' (והבדיל רק חיפהו מלמעלה) שערך שוויו רב למאד לעומת הבדיל, ועל כך נסוב הסכסוך ביניהם, המוכר טוען ש'מקח טעות' היה כאן, ועל הקונה להחזיר לו את ה'כסף החי', או להוסיף לו בתשלום כפי מה ששווה כסף חי יתר על בדיל, ואילו חבירו טען כנגדו פטור אני, ופקס רבינו אליעזר ממיץ שהצדק עם הקונה, מאחר והמוכר לא ידע כלל שתחת הבדיל יש רכוש כה גדול, וכיון שלא ידע על קיומו של ה'כסף' ולא נתכוין לקנות (בעת קנינו מן

וכבר המשילו את הדבר ל'קבלן' הבונה בנינים לרבים, שהיה מן ה'טועים' החושבים כי ה'פרנסה' תלויה ביד האדם, ולאוו דווקא במה שנקצב לו ב'ראש השנה', אי לכך כשהיה משלח את בנו לקנות לו אבנים חמר וסיד היה מצווה לקנות מן הגרועים שבשוק - העולים כמחצה מהטובים שבשוק, והיה אומר - מה איכפת לי הרי כל החורים והסדקים שיתהוו בכותלי הבית, וכן צינורות המים שיתפוצצו, הכל יקרה רק בעוד כשנתיים ימים - אחר שכל המעות יגיעו לידי...

יומא חדא, בא בנו בברית האירוסיין, ויפן האב לבנות לו ארמון כראוי וכיאות לבן 'עשירים' שכמותו, וישלח את הבן לקנות אבנים וחימר וכו', כששב הבן מן השוק ראה האב שאף בפעם הזאת קנה מה'זיבורית' שבשוק, שאלו האב מדוע עשית שטות זאת, אמר לו הבן ומה נשתנה בנין זה מכל שאר בנייך... אמר לו האב, 'שוטה שבעולם', הרי כל הבנינים אינם אלא לשם ממון, ואם בידי להרוויח אותו הממון ע"י הזיבורית, מדוע לא אעשה זאת (שהרי לא היה מן ה'יראים' את ה'), אבל בנין זה הרי הוא ארמונך שאתה בעצמך עתיד לדור בו ימים ושנים, וכי ברצונך שבעוד שנתיים יתפוצצו כל צינורות המים, ויתגלו שברים וסדקים בכל פינות הבית...

אף אנן נאמר, אף אם ח"ו במשך השנה - פעמים שהאדם לומד מלומדה'דיג, או מתפלל שלא כראוי כל כך וכו' וכו' - אבל בזו העת - עליו לידע שכל מצבו ומעמדו בשנה הבעל"ט תלויה בימים הללו, וכמה עליו להיזהר שתהא עבודתו עידית שבעידית כדי שגם השנה הבעל"ט תהיה עידית שבעידית

כ. כה אמרו צדיקים (עיי' 'משמיע שלום' להרה"ק רבי שמעון מאמשינוב זי"ע - אלול, ועוד) לרמז בדברי חז"ל (ע"ז ג.) 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת', כי חודש אלול - חודש השישי למנין החדשים (המתחילים בניסן) הוא כנגד יום השישי - ערב שבת, ואכן מי שטרח והכין עצמו בערב שבת - חודש אלול לקראת חודש תשרי - חודש השביעי (שהוא כנגד יום השביעי - שבי"ק) הוא יאכל בשבת - בחודש השביעי כשייגמר דינו לטובה ולברכה לשנת גאולה וישועה.

בדרך צחות ביארו את דברי חז"ל (שבת ג.) 'חמרא אפילו בתקופת תמוז קרירא ליה'. ולכאורה צריך ביאור, הרי שלהי קייטא קשה מקייטא (יומא כט.) פירוש, שהחום בחודש אלול - בסופו של קיץ קשה מאמצע הקיץ, ואם כן היה לומר חידוש גדול יותר - שלחמור קר אפילו באלול, אלא י"ל. כי אכן אפילו החמור איננו קר בימי אלול...

דער פרשה קוואַל - שופטים - אלול

עצמם שואנים באריי לאדם שישוב בתשובה שלימה בראוי, וע"ז נאמר (עמוס ג ח) 'אריה שאג מי לא ירא'... על כן חזקו והתאמצו בזה החודש, כי יותר ממה שיש עונש לאדם עונש על עבירות שבידו, יותר מזה יש לו על מה שלא עשה תשובה, על כן אחינו בני ישראל הזהרו בתשובה בחודש הזה, והעיקר שלא יאמר בדעתו יש עוד זמן לשוב".

שוטה אשר יאבד מה שנותנים לו, ולא יעבוד בכל כוחו לקנות לעצמו שנה טובה ומתוקה בכל עניויו".

איתא ב'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם עמו' תמו), אחינו בני ישראל היוהרו בתשובה באלו הימים המסוגלים לתשובה, אף כי בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת שובו בנים שובבים, אך באלו הימים - הימים

כא. שח הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שבדידיה הוי עובדא, בשנה אחת ראה בחלומו, האיך שעוברים עליו כל ימי אלול הקדושים, והוא עצמו נשאר כעץ יבש ללא כל התעוררות והתלהבות, כיו"ב ממש עוברים עליו ראש השנה ועשרת ימי תשובה, יום הכיפורים והושענא רבה, והכל מתוך קרירות גדולה, ללא כל התעוררות וטעם, והחל לעזוק במר נפשו על ההסתרה הגדולה והחשכות אשר אפפוהו, תוך כדי זעקותיו התעורר משנתו, והנה רואה הוא שהיום ערב ראש חודש אלול, ו'הרי שלך לפניך' - עדיין לא איחר את המועד...

אחד מחסידי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שהיה נכנס אליו בכל עת מצא להתייעץ עמו בעניני עסקיו) נכנס אליו פעם בחודש אלול לשאול אותו בענין איזה עסק שהוצע לו, ענהו ה'שפת אמת', הנה בכל השנה מדבר אני אתך מעסקים (ביזנעס), בחודש זה העסק וההשקעה הטובה ביותר היא עבודת התשובה, כי המשקיע כוחותיו לשוב אל ה' בזה החודש מרוויח מזה רווחים גדולים, הן ברוחניות והן בגשמיות, למשך כל ימות השנה הבאה, ואשרי מי שעיניו בראשו...

כב. כ"ק מרן האדמו"ר מדז'מיגראד זי"ע כותב בהקדמה לספרו 'אריה שאג' שבעת בריחתו (יחד עם עוד כמה יהודים) מצבאות הרשעים בימי מלחמת העולם השנייה נכנסו לתוככי היער, והנה למולם אריה גדול, וינוסו מפניו כל עוד רוחם בנפשם, אך לפליאתם ראו שבצידי הדרכים יושבים כמה אנשים שאננים, אוכלים ושותים, ועושים כל צרכם, כאילו שאין הסכנה עוברת לצידיהם, ומה מאד תמהו על כך, לאחר שהארי עבר שאלנו אותם האיך לא נתייראתם מהאריה הגדול שעבר לצידיכם ושאג בקולו, אך לא ענו לנו האנשים, ונתברר לנו שהם 'חרשים' ולכן גם לא שמעו את קול הארי ולא ידעו לנוס מפניו, ועלינו לראות שלא להיות כאותם ה'חרשים', כי בימים אלו אריה שאג מי לא ירא, ורק ה'חרש' לא ירא, כי לא שמע ולא השמיע לאזניו (ער האט נישט ד'ערהערט') את שאגת הארי.

ואל ירבה בדקדוקים יתירים לחשוב חשבונות, האם תשובתו מעולה ומקובלת לפני הקב"ה, ונלמד ממנהגו של עולם, שההולך בשלהי דקייטא לקנות לעצמו מגפיים (שטיוול) לקראת ימות החורף הקרבים ובאים, ידקדק לקנות את מידתו המדוייקת, וכן יבדוק שכל הפרטים יתאימו לו, אך כאשר רץ ומתבוסס בתוך השלג ובא לקנות מגפיים, לא ידקדק כל כך, ואף אם אינם ממש כפי מידותיו יקחם, כי עתה העת הנצרך לזה, כמו כן בעבודת התשובה, בכל ימות השנה צריך האדם להיזהר שתשובתו תהיה כראוי בכל פרטיה ודקדוקיה ורק אז תהיה מקובלת ומרוצה לפני אדון כל, אך בחודש אלול, אין מעיינים בשמים כל כך במידותיה של התשובה ובכל פרטיה, כי עתה היא עונת התשובה, ואבינו שבשמים מקבל באהבה תשובתו של כל יחיד ויחיד.

מרגלא בפומיה של הרה"ק מטאהש זי"ע, על הכתוב (משלי טו כג) 'דבר בעתו מה טוב' - שכל ענין - בעתו ובזמנו, אפילו 'מה' - כלומר, דבר קטן ומועט הוא גם 'טוב', וכמו כן אף מעט תשובה מועלת בחודש אלול (אין הכוונה שיסתפק במועט, אלא שירבה בהרבה מיעוטים עד שסוף דבר יגיע לידי ריבוי הראוי).

כג. בספה"ק 'שבט מוסר' (פרק כ"ז) מובא משל נורא הוד שהעולם דומה לבור עמוק מאד, אשר בתוכו כמה אריות רעבים ועוד חיות רעות, נעמד לו האיש מעל הבור והחל לשחוק מן האריה ולהתגרות בו, עד שלפתע מבלי משים נפל אל תוך הבור, אמנם בדרך נפילתו הזמין לו הבורא קלח של עשב הצומח בכותלי הבור, נאחו בו האיש והציל את חייו, וכך נשאר תלוי מעל שיני האריות, בעודו נאחו בקלח מצא חור ובו דבש והחל מתעסק בו בידו האחת (בעודו מחזיק בקלח רק ביד אחת), והנה הגיעה חולדה והחלה לכרסם בקלח העשב סביב סביב, ומכיוון שזה עסוק בדבשו לא שם על לבו... עד שגמרו החולדות לאכול הקלח ונפל הלה לתוככי פיהם של אריות המשחרים לטרף (עיי"ש הנמשל).

ואפשר נמי להמשיכו לחודש אלול, כי האריה מרמז על יום הדין אשר אף מלאכים ושרפי מעלה חיל ורעדה יאחזון,

דער פרשה קוואַל - שופטים - אלול

יא

חודש הרחמים - קבלת התפילות בימים הללו
כתב ה'טור' (סימן תקפ"א) על זה החודש - כל המוסיף
לבקש רחמים זכות היא לוי, והיינו שאינו עושה
בוה טובה כי אם לעצמו. וכל איש מבני ישראל ימלא את
ימי החודש עד תומם, בתורה, תפילה, תשובה ומעש"טי.

מסגולת ימים הלו שיתקבלו תפילותיהם של בני
ישראל^ט, וכביאורו של הרה"ק ה'בני
יששכר' זי"ע (חודש אלול מאמר א אות ט) עה"פ (ואתחנן
ג כג) 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר'. וצריך ביאור,
מהו 'בעת ההיא' - באיזה עת מדובר (שנראה כמדבר

והקב"ה נתן לנו את חודש אלול שהוא הקלח שנאחז את עצמינו בו ועל ידי זה ננצל ממלתעותיו של הארי, החולדה
היא הימים של חודש אלול שהם מתקדמים 'סביב' השעון יום אחר יום בזה אחר זה, ואין השעון נעצר לרגע, ועוד
מעט ונכנסים אנו כבר ליום הדין, ואין לו אלא עצה אחת לאחוז היטב בקלח - היינו בתשובה תפילה וצדקה המעבירין
את רוע הגזירה, ואשרי המשכיל לנצל את הימים כדת וכנון.

כד. הרה"ק ה'דברי יואל' מסאטמאר זי"ע היה מספר בחודש אלול כשדמעתו על לחיו, משל נפלא מאוצרו של זקנו
הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע, משל למלך שאחת בשנה ביום הולדתו היה יוצא אל רחבי ממלכתו לבקר את נתיניו,
בעת ביקוריו היה כל אחד מנתיניו כותב את בקשתו על גבי הכתב וזורקו למרכבתו של המלך, והיה המלך ממלא את
משאלותיו, וירא אחד מבני המדינה שבכל שנה הוא זורק 'פיתקא' אל המלך ואין בקשתו נענית, וכך נשנה הדבר שנה
אחר שנה, עד שנתברר לו שכמה משונאיו הם ממקורבי המלך והם מדברים עליו סרה בעודם מלווים את המלך, ולכך
אינו ממלא את מבוקשו. מכיון שכך אמר לעצמו, וכי שוטה אנכי להמתין עד שיבוא המלך הנה מוקף במלוויו
השונאים אותי, אנכי אקדים להכנס אל שער המלך קודם שיתכנסו שונאי מסביבו, ואדבר עמו פנים בפנים, אשטח
את כל בקשותי בפניו, וכך עשה, ואכן המלך מילא כל משאלותיו לטובה ולברכה, והיה מסיים ה'ייטב לב' את הנמשל
בבכיות נוראות, יהודים אהובים, אל נא אחי תרעו להמתין עד בא יום ראש השנה, יום הדין שאז מסובב כביכול
במקטרגים המריעים לישראל, אלא הקדימו עצמכם לדבר עם המלך פנים בפנים בחודש אלול קודם שישב על כסא
דין, בקשו ממנו רוב רחמים שיחוס וירחם עלינו, ותפעלו לטובה, ויגזור עלינו שנה טובה ומתוקה.

אמרו בעלי הרמז כי 'מזל אלול בתולה' - והנה 'בתולה' היא בכלל הנשים - שניתנו להם בינה יתירה (גדה מה:),
ובהקדם הביאור הידוע מדוע אשה פסולה לעדות, ואין לומר שפסולה מחמת שאין בה דעת - שהרי בפירוש אמרו
'בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש'. אלא אכן, אדרבה, מאחר שיש בינה יתירה והיא מבינה דבר מתוך דבר,
מטעם זה גופא פסולה לעדות, דחיישינן שמא כשתראה גוי רודף אחר ישראל ומובילו לתוך מערה כבר תראה בעיני
שכלה שאברך זה נהרג ע"י הגוי, ותבוא להעיד על כן (ובאמת על העד לראות את המעשה בעיני ממש), ותתיר אשת איש
לעלמא... על כן אמרו מזל אלול בתולה - שננהג כאותה אשה המבינה דבר מתוך דבר, וכבר עתה נראה בעיני השכל
כי ממש בקרוב בוא יבוא ר"ה ועמנו כל השנה הבעל"ט התלויה בו, ונבין כי הכל תלוי בהנהגתנו בחודש זה...

פעם ראה הרה"ק מסאטמאר זי"ע בבית מדרשו בחודש אלול שיש הנחפזים לסיים במהרה את תפילתם ולעזוב
את כתלי בית ה', פנה אליהם ואמר להם, הנה אשתקד היו כאן עמנו עוד כמה וכמה יהודים, וכבר עתה אינם בחיים
אתנו, אילו היו הללו יודעים ב'אלול' דאשתקד שזו להם השנה האחרונה לימי חייהם, ודאי ללא כל ספק היו מאריכים
יותר את שהותם כאן בבי כנישתא. ובדבר הזה יתעורר כל אחד לנצל את אלו הימים.

הגה"צ רבי חיים פרידלנדער זצ"ל (משגיח דשיבת פוניבז' המעטירה בבני ברק), החל ביום מן הימים (באמצע השנה) לסבול מכאבי
שיניים חזקים מאד, בפנותו אל הרופא (ד"ר ברנט) עקר לו הלה כמה משיניו אך עדיין לא פסקו הכאבים, אחר כמה
בדיקות מצאו שאין החולי בשיניים אלא חולה הוא במחלה הנוראה ל"ע, תיכף כאשר שמע רבי חיים את הבשורה
הנוראה, נענה ואמר, אילו הייתי קורע שערי שמים באלול העעל"ט הייתי מונע גם זה מעלי... כי כל מכאוב הבאים
לו לאדם משך ימות השנה בידו לבטלם בימי הרחמים והסליחות הקודמים לזה הגזירה.

כה. כפי שכותב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אלול א יא) שבחודש אלול יש תרצ"ו שעות, לרמז, ל'ברצות ה' דרכי איש
- גם אויביו ישלים אתו, וייהפך לו מצרונ' לרצונ'ת. (ואפשר להוסיף דהיינו כשיקיים 'כי תצור' (גמטריא תרצ"ו) על עיר,
שיעשה מצור על היצר וחילותיו להתגבר עליו).

כו. נהגו ישראל עם קדושים להרבות באמירת תהלים המסוגלים ביותר באלו הימים. המהר"ם שפירא מלובלין זצוק"ל
שלח פעם בחודש אלול מכתב אל הרה"ג ר' דוד הלחמי זצ"ל (שהיה הגבאי בשיבת חכמי לובלין), שיורה לכל בני

לרמוז כי באלו הימים נפתחים כל דלתות ושערי מעלה אף לדלים ורשים, לקבל קול שוועתם. וזהו אומר ואתחנן אל ה', מתי הוא הזמן המיועד לבא אל המלך ולהתחנן לו, דיקא בעת ההיא של ימי אלול, והנה, גם הוא (משה רבינו) התאמץ אז בתפילה בעת ההוא דייקא, לאמר לדורות שבעת ההוא פתוחים שערי שמים לקבל תפילות ישראל ברחמים.

ה'לקמ יושר' (א"ח ח"א עמ' ט"ז): מביא שרבו ה'תרומת הדשן ז"ע היה מנגן מר"ח אלול בחול עד אחר יוה"כ ב'ברוך שאמר' כמעט שעה אחת, ועלינו ללמוד מארחותיהם של צדיקים, להתחזק

מעט ידועה ומיוחדת), ועוד צריך ביאור תיבת 'לאמר' למי אמר.

ומבאר ה'בני יששכר', שאותו זמן שמשה רבינו התחנן לפני הקב"ה שיזכה להיכנס לארץ ישראל (אחר מלחמת סיחון ועוג) היה בחודש אלול (עיי' בדב"ר י"ח), ובאה התורה הקדושה ללמדנו, ש'עת ההיא' של חודש אלול היא 'עת' מיוחדת לקבלת התפילות, וטעם הדבר, אחר שבחדשי תמוז ואב (חדשיו של עשו הרשע) נחשבים בני ישראל בבחינת 'דל ורש'. ובהגיע חודש אלול חודש הרחמים, נכנסת האות תי"ו מתיבת עת לתוככי דל ונעשה דלת, והאות עי"ן באה אל תיבת רש ונהיה שער,

הישיבה, שחוץ מעשרה פרקי תהלים שאומרים בחודש אלול בכל יום כמובא בפוסקים, יוסיפו לומר בכל יום ויום בחודש אלול את פרק קי"ט אשר כולו בקשות על רוחניות, תורה וקרבת ה', וזהו כוונת הזמן של חודש אלול להתקרב אל ה', ועלינו להשתדל לומר לכל הפחות פעם אחת בשבוע פרק זה.

כמו כן כותב הגה"ק רבי חיים פאלאג'י זי"ע (הובא ב'אבות הראש' בנו של הגר"ח פאלאג'י, חלק נפש יתירה אות קפג) שג' זמנים מסוגלים ללמוד בספר תהלים - ואלו הם, בשבת קודש, ובימים טובים, בראשי חודשים, ולמעלה מהם בימי חודש אלול. והוא היה נותן בהם סימנים, כי פתח בפרק ראשון באשרי שהוא ר"ת אלול שבת ראש חודש יום טוב, ולכן אמרו בגמרא (ברכות י.) 'כל פרשה שהייתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי'.

יש מציינים שבקהילותיהם היו אומרים בכל יום בחודש אלול את פרק קמ"ג לפי שכתוב שם 'אל תבא במשפט את עבדך', וכמו כן יש אומרים פרק נ"א.

ובכלל יש קהילות הנוהגים לומר כל ספר התהלים בכל שבת קודש מימי אלול, ונהרא נהרא ופשטיה.

וכן נמי תקנו לומר בכל יום את המזמור 'לדוד ה' אורי וישעי', וכתב ב'סידור האר"י - סידור ר' שבת' (סדר כוונת ר"ח אלול) וז"ל. כל האומר מזמור כ"ז 'לדוד ה' אורי וישעי וכו' מר"ח אלול עד אחר שמחת תורה ערב ובוקר דבר יום ביומו אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב, ויערב לו ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים יכול לבטל, ומעביר מעליו כל המקטרגים ושטנים ומארי תריסין ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות ויוצא בדימוס זכאין בדין, ועי"ז יכניע כל המקטרגים. כי מר"ח נפתחו י"ג מקורות מי"ג מכילין דרחמי והם מתגלגלן ומאירין למטה... ועי"אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבי"ד של מעלה ומארי תריסין ומקטריגין - שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא 'מלפניך' משפטינו יצא ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין.

כז. יש שהוכיחו כן מהנאמר גבי בלעם הרשע, 'יודע דעת עליון' (במדבר כד טז) וביארו (ברכות ז.) 'מלמד שהיה יודע לכוין אותה שעה שהקב"ה כועס בה', והקשו בתוס' (ד"ה שאלמלי) שאם זעמו של הקב"ה רגע מה היה ביד בלעם לומר בזמן קצר כזה, ותירצו בתירוצם הראשון שהיה בידו לומר 'כלם', ומשום הכי ריחם הקב"ה על עמו ולא זעם באותם ימים, וכדאמר להו נביא לישראל (מיכה ו ה) 'עמי זכר נא מה יעץ בלך מלך מואב וגו', למען דעת צדקות ה', ואמרו בגמרא (ברכות שם) 'אמר להם הקב"ה לישראל, דעו כמה צדקות עשיתי עמכם שלא כעסתי בימי בלעם הרשע, שאלמלי כעסתי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט'. למדנו, שאילו היה אותו רשע מוציא תיבה אחת מפיו 'בעת זעם' היה בידו להשמיד את כל ישראל טף ונשים ברגע אחד, והלא הדברים ק"ו במדה טובה שהיא מרובה, דעל אחת כמה וכמה בעת רצון יכול כל איש יהודי לפעול דברים נשגבים אפילו על ידי תפלה קצרה כשהיא יוצאת ממעמקי הלב.

כח. ואף שוודאי אין כל נפק"מ בין התפילות של חודש אלול לשאר חדשי השנה, כי כולם נאמרים לפני אדון הכל, אלא שימים אלו מסוגלים ביותר, כי כמו שיש מצוות סגוליות כגון כיבוד אב ואם - מסוגל לאריכות ימים,

וכיו"ב, כך גם בימים אלו, הזמנים מסוגלים ביותר לכל הענינים, תורה ותפילה וכל עניני עבודת ה'.

דער פרשה קוואל - שופטים - אלול

יג

ולהתאמץ בתפילותינו, לכל הפחות בכוונה פשוטה וכמונה מעות.

ובך אמרו צדיקים לרמזו בלשון הפסוק בפרשתן (יז טו) 'שום תשים עליך מלך' דקאי על 'קבלת עול מלכות שמים' שעל כל איש משישראל לקבל ע"ע בכל עת ושעה, ואף אם כבר קיבל ע"ע ונפל מקבלת עומ"ש זו ישוב לקבל ע"ע. ע"ד שדרשו חז"ל כמה וכמה פעמים (ב"מ לא). בכפילות לשון הקרא 'אפילו מאה פעמים' כדוגמת 'הענק תעניק', 'השב תשיבם' וכו', אף כאן ייאמר 'שום תשים עליך' עול מלך אפילו מאה פעמים אף אם כבר המלכתו ע"ע וקבלת עול מלכות שמים ושבת ליפול - שוב 'שום תשים עליך מלך'.

בפרשתן (כ ה) 'מי האיש הירא ורך הלבב...' ובחז"ל (סוטה מד:) שח בין תפילה של יד לתפילה של ראש עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה, ומבאר הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ריש פרשת צו) שתפילין של יד הם כנגד הלב - לשבר בזה תאוות ומחשבות ליבנו לעבודתו ית"ש, ומורה על שברון הלב ממצבו הרוחני, לעומתם תפילין 'של ראש' מורה על התרוממות הרוח והדעת ועל ההתחזקות וההתחדשות, והסח ומפסיק בין תפילין של יד לשל ראש, כלומר שמפסיק לאחר שמשבר

הנותן בים דרך - דרך התשובה פתוחה לכל יהודי א"כ מה מקום יש לייאוש

מבאן תצא הקריאה - אף מי שכבר נפל ממצבו וממעמדו, יזהר וישמר מה'ייאוש' הנורא שרבים חללים הפילה, ולא יתן לפחד לשכון בלבבו, והחלש יאמר גיבור אני... כי הפחד מהירידה קשה יותר מהירידה עצמה, ולזה אמרו (כ ה) מי האיש הירא ורך הלבב - הירא מעבירות שבידו, ולא אמרו 'מי האיש החוטא ילך וישוב', כי ה'חוטא' עדיין כשר הוא לצאת ללחום את מלחמת ה', שהקב"ה 'רוצה בתשובת עמו'. אך 'הירא' מהעבירות שבידו ומתפחד מהנפילות זה תקנתו קשה^{יג}.

ויחזק את לבו ביתר שאת ועז, שתמיד בידו לשוב אל אלוהיו, וכמו שאמרו חז"ל (יומא פו.) גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד, שנאמר (הושע יד ב) 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך'. נוראות ביאר בזה 'רבינו חננאל' גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד - אפילו אם הגיע חטאתו עד כסא הכבוד. והיינו שאף אם הגדיל בחטא ורבו עוונותיו עד לכיסא הכבוד, עדיין לא ננעלה הדלת בפניו - אם ישוב מיד יקבלנו הבורא. על כן 'בל יראה

כט. הרה"ח ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל היה ממייסדי העיר בני-ברק, הלה מסר את נפשו לבנות את העיר ולדאוג לכל צרכיה על הצד היותר טוב, אמנם 'אם אין קמח אין תורה' והוכרח ליטול על כתפו הלוואות וחובות עצומים, בכדי לפרוע החובות היה מכתת רגליו בגולה לאסוף מעות מנדיבי עם. פעם אחת הגיע לאחת העיירות, וסיפר למרא דאתרא על מפעליו הכבירים בארה"ק, הלה התפעל מאד והפליא את מעשיו הטובים, ובתוך דבריו אף אמר לו, שהוא מקנא בו על שהוא זוכה לבנות עיר ואם בישראל ברוח התורה והיראה, נענה ר"י והשיב, שהוא מוכן ומזומן לוותר על זכויות גדולות אלו אם יבוא אי מי ויטול על שכמו גם את החובות העצומים שהשתרגו על צווארו מחמת הקמת העיר, שמע המרא דאתרא לדבריו והשיב לו שאין הצדק עמו, כי בפרשת שופטים אמרה תורה סדר המלחמה (דברים כ, ה-ח) שמישיח המלחמה היה מכריז לפני אנשי הצבא שכל מי שבנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו... ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו, מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, ובמשנה שנינו (סוטה מד.) על המשך הפסוק 'והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם, ובעקיבו של עם מעמידין זקיפין לפנייהם ואחרים מאחוריהם, וכשילין של ברזל בידיהן, וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו, שתחילת ניסה נפילה', ויש לדקדק, שבתחילה היה משיח מלחמה רך כקנה ונותן רשות לכל הרוצה לחזור לביתו, ואילו בסוף נקט בלשון קשה, והחמיר על החפץ לחזור לביתו עד שהתיר לקפח את שוקיו. אלא ביאורו, כי בטרם שייכנס האדם לשדה המלחמה הרשות נתונה בידו לבחון ולבדוק אם בידו ללכת למלחמה אם לאו, ואם מרגיש שיש לו לב רך יכול לחזור לביתו, אבל אחר שקיבל על עצמו ללחום נגד האויב עליו לקיים את קבלתו במסירות נפש כי אם קיבל ע"ע בוודאי יש בו כוח ותעצמות לעמוד בזה. ובזאת סיים הרב ואמר לרבי יצחק ז"ל, אם קיבלתם על עצמכם לבנות את העיר, הרי זה עצמו מוכיח שיש בכם את כוחות הנפש להוציאם מן הכח לפועל, ובוודאי שה' לא יעזוב אותך... ולא יתן למוט רגלך.

שלא קלקל מעולם^י, ואז ייכנס כשהוא צה ומצוחצה לקראת יום הדין בו יפקוד ה' את כל ברואיו בדין^י.

ובן איתא מהרה"ק ב'בית עין' זי"ע (ראה ד"ה א"י ראה) בביאור המשנה 'איזהו חכם הרואה את הנולד' כי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד – כלומר, למקום שמשם הצובות נשמות בני ישראל, והקב"ה נותן לזה השב בתשובה נשמה פתורה וחדשה... והחכם יודע את אשר לפניו ושב כסדר בתשובה, ונעשה כמי שנולד מחדש^י.

היתקע שופר בעיר - תקיעת שופר בחודש אלול

כתב ה'טור' (תקפ"א) תניא ב'פרקי רבי אליעזר', בראש חדש אלול אמר הקב"ה למושה 'עלה אלי ההרה'

ליבו בקרבו, ואינו מתחזק תיכף ומיד, הרי חוזר עליה מעורכי המלחמה, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה כנגד היצר, אלא רק על ידי ההתחזקות יהא בכוחו לנצח את יצרו הרע ולהיות לוחם נאמן להשי"ת.

במה דברים אמורים, עומדים אנו ב'חודש הרחמים והסליחות', הוא החודש אשר ניתן לנו כמתנה טובה להתחדש לשוב אל ה' לעשות רצונו בלבב שלם. וכה אמרו צדיקים לרמו במזלו של חודש זה, 'מזל אלול בתולה'^י (עיי' רש"י ב"מ קו: ד"ה עד כי), שבחודש זה בידינו להתחדש כאילו לא חטאנו מעולם, דוגמת קרקע שלא נחרשה מעולם – הנקראת כגמרא 'קרקע בתולה' (ע"ז לב). ובחודש זה ביד כל אחד לעזוב את כל העבר – כמי

ל. כתב ה'רא"ש' על התורה (בראשית ו ב) כי טובות הנה... וכשירדו המלאכים, אמרה הבתולה לא אשמע לכם אם לא תעשו הדבר הזה - שתתנו לי כנפים שלכם, כמו שנא' (ישעי' ו ב) 'שש כנפים לאחד', נתנו לה כנפיהם, מיד פרוה לשמים ונמלטה מן העבירה, ואחזה פני כסא, והקב"ה פרש עליה עננו וקבלה, וקבעה במזלות, והיינו 'מזל (אלול) בתולה', והמלאכים נשארו בארץ ולא יכלו לעלות עד שמצאו סולם שיעקב אבינו חלם ועלו, הה"ד 'והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו'. הרי לך שכל מהותו ומזלו של חודש זה – להיות 'בורח מן העבירה'.

לא. איתא מהאר"י הקדוש זי"ע (שער רוח"ק יחוד י"ו) שיש לכוון בחודש אלול את הפסוק (ישעיה מג טז) 'הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה' (עיי' ב"ר ו ה - הובא בקדושת לוי לר"ה בשינוי לשון) כי בו נותן לנו הקב"ה 'דרך' לשוב אליו יתברך. ואמרו בעלי הרמז, על פי 'מאמר החכם' (אגרות סופרים לרעק"א איגרת ט) - אלפי אניות עברו כבר בלב ים, ואפילו אחת מהם לא סללה דרך כבושה לטובת הרבים שיהא בידם לבקוע שם, אלא כל הרוצה לעבור את הים, עליו להיכנס אל תוך הים, ולפלס דרך ונתיב לעצמו. ואף שיעמדו לו מכשולות רבים בדרכו כגלי הים, ומכמורות ושאר מניעות, יתגבר עליהם עד שסוף דבר יגיע למחוז חפצו. וזהו נמי ההוראה ל'בעל תשובה', כי על פי רוב ישאל השואל 'הורני דרך תשובה' - למדני את הדרך הסלולה לתשובה, וכדומה בשאר טענות, על זה אמרינן ליה 'הנותן בים דרך' - כמו שבים עדיין אין דרך כבושה לרבים, אלא כל אחד נכנס לתוך מי הים ומפליג לדרך ולבסוף יבוא אל תכליתו, כמו כן אתה - תתחיל להפליג בים התשובה, קפוץ נא אל מי הים הסוערים, התגבר על גלי הים המאיימים לבלעך, ולבסוף יערב לך ותגיע למחוז חפצך בשלום ובשלווה. עוד אפשר להסביר את שייכות הפסוק 'הנותן בים דרך' לענין התשובה, דכמו שאחר עבור אניה בלב ים אין ניכר שום סימן על המים שעברה שם אניה ואפילו ברושם בעלמא, כך ממש הוא אצל בעל תשובה, דאחר ששב אל ה' בכל לבו, שוב אין ניכר על נשמתו שפעם חטא לה' ואפילו רושם בעלמא.

לב. וחס לו לאדם לשבר רוחו בקרבו, וכבר אמר הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זי"ע על הפסוק הכתוב בפרשתן (יט יט) 'ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו', ומה אם הזומם לעשות רע לאחיו להרגו וכדו' נענש אף אם לא יצא זממו לפועל, קל וחומר הוא לאדם הזומם על עצמו רע - כלומר, להרוג את עצמו על ידי ייאושו כי רב, בהביטו על עצמו כשפל נבזה וחדל אישים, ולהיפך, מידה טובה מרובה, כמה שכר יקבל האדם כאשר יתחזק בכל זמן ועידן, לומר גיבור אני, וערך רב יש לי, ובעזרת ה' אעשה ואצליח...

לג. ואף אם נראה לו שישבו לכסלו אחר זמן לא ימנע עצמו מלשוב בתשובה, כי כולו רווח אף לרגע אחד, יש שרמזו שלכן אמורים שבחודש אלול 'רועדים דגים שבים', כי כן מצינו בטהרת הדגים שאמרה תורה (ויקרא יא ט) בסימני טהרת הדגים 'כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים', ואמרו חז"ל (הובא ברש"י שם) שאף הדג שנושרים ונופלים קשקשיו בצאתו מן המים, מ"מ מכיוון שהיו לו קשקשים במים טהור הוא, אף לדידן לענין התשובה בזה החודש אמרינן - אף אם היו לו סמני טהרה רק בעודו במים - בחודש התשובה, גם כן טהור טהור יקרא...

שכתב הרמב"ם (הל' תשובה ג ד) אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם¹⁷, ומוטב שנתעורר כבר מעתה ולא נמתין עד ראש השנה כי 'הזמן קצר והמלאכה מרובה', והחכם שעניו בראשו ישוב אל ה' וירחמהו כי הוא טוב וסלח¹⁸.

וכבר רמזו (חי' הר"ם, יהודי הק', חת"ם) בתיבת שופר שהוא ראשי תיבות שורש פורה ראש ולענה, והיינו שבכוהו לעקור כל שרשי הרע מליבו של האיש הישראלי. עוד רמזו בשופר שהוא ר"ת שאו שערים

(שמות כד יב) שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר במחנה 'משה עלה להר' - שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (תהלים מזו ו) 'עלה אלוקים בתרועה'. לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל, שיעשו תשובה שנאמר (עמוס ג ו) 'אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו' וכדי לערבב השטן, וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה (עיי' בב"י). וכן כתב הרמ"א (תקפ"א א) מראש חודש ואילך מתחילין לתקוע אחר תפילת שחרית. וטעם התקיעה מתחילת חודש אלול, לעורר אותנו - לטובתינו, וכמו

לד. הגאון רבי שבתי פרענקל זצ"ל (שזכה לההדיר את היד החזקה לרמב"ם) היה אומר, שבידו נמצא 'יד החזקה' כתוב בכתב יד קדשו של 'הרמב"ם', ונמצא כתוב שם (בהלכות תשובה פ"ג ה"ד) 'אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר עורו עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם', (בפסוק כתוב 'עורו' רק פעם אחת) ואפשר לומר שהרמב"ם בקדשו רצה לעוררנו שנתעורר מקול השופר ולא נהיה בבחינת 'וישן ויחלום שנית' אלא נתעורר בכל כוחנו לעבודת השי"ת, ואף לאחר שנתעורר נחזור תמיד שוב להתעורר.

כמילתא דבדיחותא מספרים, שאחד ביקש מחברו שיעירונו למחר להשכמת הבוקר, הלה הגיע בשעה היעודה וניסה להעירו, אך הוא ישן בתרדמה עמוקה, ואף לאחר שדחפו ואף שפך עליו מים לא התעורר כלל, בלית ברירה התייאש הראשון והלך לדרכו. לאחר כמה שעות פגש בחבירו אשר שאלו בתרעומת, מדוע לא העיר אותנו כמו שסיכמו בערב, השיב הלה בהצטדקות, שהוא קיים את הבטחתו, ואף שפך מים עליו וניסה עוד שאר תחבולות כדי להקיצו, אך הוא לא התעורר, נענה חבירו ואמר 'אכן, זכור הנני בחלומי היאך שמאן דהו שופך עלי מים באמצע השינה...' ולעניננו אפשר ללמוד, ששייך לפעמים להתעורר בתוך החלום, וזה בא הרמב"ם להדגיש, שעל האדם להתעורר בפועל ממש, ולדעת שהכל עומד כרגע על כף המאזנים, ובקל יכול להטות הכף לזכות אם יתעשת ויחזור בתשובה על ידי קול השופר.

לה. המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל היה ממשיך ואומר, באחת מהמדינות היה איסור חמור על פי חוקי המדינה להשליך פסולת מהבית לחצר, כי דבר זה היה ממעט מנוי העיר, ומפעם לפעם הייתה המלכות שולחת ממונה מטעמם לפקח ולקנוס את כל מי שאין חצרו נקיה, וכך היה המנהג ב'רחוב היהודים' בכל אימת שבא ה'ממונה' היה נעמד יהודי בפתח הרחוב וצועק בכל כוחו אידאלאך, וכך ידעו כולם למהר לנקות את החצרות מכל לכלוך וזוהמא קודם שיקנסם הממונה על כך, ולזה ממש נדמה קול השופר המנסר בחלל וצועק 'אידאלאך' - עם בני ישראל, עורו נא והתעוררו נא מבעוד מועד, לכו ונשובה אל ה', טהרו עצמכם וקירבו אל ה'.

לשבר את האוזן אמרו המושלים להמשיל, מהמכונות הנהוגים כהיום להדליק המזגנים (ערקאנדיישען) בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, וכך היא הדרך, כאשר מכניסים מטבע יעבוד המזגן במשך שעה, בהתקרב גמר השעה מתחלת המכונה לצפצף כדי להודיע שבעוד שתי דקות תפסיק המכונה לעבוד, והרוצה שהיא תמשיך לקרר את החדר עליו להכניס מטבע נוסף לתוכה. והכי נמי לעניננו, מיד בתחילת חודש אלול - בהתקרב גמר השנה מתחילים לתקוע בשופר, כאותו צפצוף המזכיר לאדם שבתוך זמן קצר תסתיים השנה, ועלינו להתעורר ולמלאות ימים אלו בתורה תפילה, תשובה ומעש"ט, ולא יבוא אחר המלך רק יכניס מטבעות בשפע כדי שתפעל המכונה לאורך ימים, ולא תכבה באמצע השנה לזמן זמנים טובא, ויושפע שפע לרוב במשך כל השנה.

ועוד זאת יש במכונה הנזכרת, שבשעה שהמזגן פועל עדיין אפשר להכניס גם חלק מהסכום כדי שלא תיפסק פעולתו, משא"כ משפסק לגמרי יש להכניס מחדש את כל הסכום הנדרש כדי שיחזור לקדמותו מחדש, והכי נמי יש ללמוד לימים אלו, שכל דבר קטן מצטרף לחשבון גדול בחודש זה...

ראשיכם ושאו פתחי עולם, כי על ידי השופר נפתחים השערים לבני ישראל, וכל זה רק על ידי שמחה רבה וחרוותא דליבא כמרומז עוד בשופר, שחוק פינו ולשונו רינה.

ויהא רעוא קמיה אבוהון דבשמיא, שיחום וירחם על פליטת עמו, ונוכה לשוב בתשובה שלימה בחודש הזה, ונתברך מפי עליון בכתיבה וחתומה טובה בספרן של צדיקים גמורים, ונוכה כולנו יחד במהרה לאורו.

המשיל 'המגיד מדובנא' לבעל חנות אשר הרוויח בכל יום הון רב, ומדי יום ביומו בעת נעילת החנות היה שולח נער עם כספו אשר הרוויח להפקידו בבאנק (בנק), ויהי כראות 'גנב העיר' שנער זה עובר ברחובה של עיר בכל יום בשעה קבועה עם צרור הכסף הגדול, שם עיניו להשיב את הכסף אליו, אך לא היה יכול לשדדו מהנער כיון שבאותה שעה שהילך עם הממון בידו, היה רחוב העיר מלא באנשים, והיאך יגנבהו לעיני כל הקהל, אמנם 'גנב העיר' אינו מתייאש, וחישוב עד שמצא תחבולות האיך יבא כל הכסף אל ידיו, וממחשבה למעשה, ברחוב ההוא היה יושב חייט מומחה התופר בגדי שרד לשרים ורוזנים, באחד הימים נכנס הגנב אל החייט ואמר לו, הנני שלוחו של פלוני מעשירי העיירה, אשר שלחני להזמין בעבורו חליפה ברוב פאר והדר כראוי לעשיר שכמותו, אמר החייט, אכן אצלי הוא המקום הנכון לכך, אך יואיל כבוד העשיר לבוא הנה שאוכל למדוד את מידת החליפה, אמר לו ה'שליח', אדוני עסוק עד מאד ואין עיתותיו בידו לבוא הנה, לכך ביקש ממני, שאחפש ברחוב העיר אדם השווה למידות גופו ועליו נמדוד את החליפה, וכך יצאו שניהם להמתין ברחובה של עיר לאדם התואם במידותיו לעשיר...

ויהי כאשר עבר נער זה והממון בידיו, אמר הגנב לחייט מידות נער זה מתאימות למידות אדוני, קרא החייט לנער ואמר לו, האם תוכל לגמול עמי חסד ולמדוד חליפה זו, והנער הסכים, נכנס לחנותו של החייט ופשט את חליפתו שלו ואף הוריד מידו את אמתחת המעות בכדי למדוד את החליפה החדשה, באותו רגע תפס הגנב את אמתחת המעות וברח עמה, הנער שרצה לרדוף אחריו, נעצר על ידי החייט שתפסו בשתי ידיו בזעקו, אין אתה יוצא מכאן כשהנך לבוש בחליפה שלי... וכך עלה בידו של הגנב להוציא ממנו את כל המעות. ואמר המגיד מדובנא שלכך אנו דומים, שבחודש אלול יש בידינו 'אמתחת מעות' פי כמה וכמה מאשר אנו משערים, ובכוחנו לפעול לעצמנו כתיבה וחתומה טובה לשנה הבאה עלינו לטובה, לשוב ולהתקרב אל השי"ת, לעלות ולהתעלות ברוחניות ובגשמיות אי לכך בא היצר, זה 'הגנב הגדול', מלביש עלינו 'חליפותיו', לא רק על גופנו, כי אם ובעיקר על מוחנו וליבנו, כל אחד כפי מידותיו ושטויותיו, וכך מסיח הוא את דעתנו ומאבד אוצר יקר זה מידינו, עד שכאשר נפקח עינינו לראות את 'הגניבה' יזעק הוא לעברנו, אין בידך לברוח, כיון שהנך לבוש בחליפה שלי... והנה זאת ברור ומוסכם שבאם היה אחד מגיע אל אותו נער וזועק לו, הזהר והישמר מפני אותו נוכל שכל מאוויו הם לשדוד את מעותיך, ודאי שהיה הנער משליך את החליפה מעליו ושומר על צרור הכסף כעל בבת עינו, ולדידן, זהו קול השופר שתוקעים בחודש אלול לעורר אותנו ולצעוק אלינו בקול גדול, עורו ישנים משנתכם, היזהרו והישמרו ממעללי היצר הרע הבוער בכם ורוצה לגנוב מידכם את כל החודש הנעלה הזה, ואת כל השנה הבאה לטובה התלויה בחודש זה, השליכו מעמכם את כל הטרדות והתחזקו בעבודת הבורא יתעלה.